la humanitat

Butlleti interior d'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA adherida a SOLIDARITAT CATALANA

2e EPOCA — Nº 38 — 15 de març del 1946 Fundador : **Lluis COMPANYS**

Redaccio : 25 rue Ecole de Droit, MONTPELLIER.
Administracio : 30 rue des 3 Journees, PERPIGNAN.

LES BANDERES CATALANES QUE HAN FET APARICIO A BARCELONA TAMBÉ PROTESTEN CONTRA LA NOTA TRIPARTITA.

FRANÇA mostra al mon el cami de la Justicia

EDITORIAL

L'accent republicà

L'actitud del govern francès envers el règim franquista vé a ésser una mena de cop de puny damunt el tauler de la politica internacional. Per si la imatge semblés excessiva, diem que, si més no, la contundència de la rèplica francesa als assassinats del franquisme ha desvetllat les consciències sino endormiscades, un bon xic distretes.

Per més que el sagnant dictador s'entesti en fer la figura del clàssic militar espanyol, provocador i inconscient, no és de creure que hagués previst la repercussio que tindria la seva tràgica fanfarronada. Ha confós, com és la característica militarista, el poble amb les unitats posades sota el seu absolut comanament. I en obrar aixi, Franco s'ha llençat dallabaix del seu palau d'escarnis i d'opressio. Ha pres malament les mesures i ha equivocat el temps desdenyant, d'aquesta forma, la consciència internacional, la qual, malgrat les sofrences i les devastacions que encara sofreix el cos i reflecteixen els ulls, roman viva sota les cendres calentes.

Es simptomàtic que després d'una hecatombe que ha devorat milions de vides i ha devastat el mon, aquest hagi reaccionat vivament davant la mort d'una desena d'homes executats allà, en un reco de l'univers. La causa d'aquest fenomen que dignifica l'home, prové del sarcasme que representa la supervivència d'un ésser abjecte que s'ha escapat del carro de la mort on anaven els seus companys Hitler i Mussolini. La freda represàlia politica, el descarament amb què es pretén defensar un règim feixista havia de sublevar forçosament la humanitat que acaba de sortir ferida de mort en la lluita contra els que volien — com Franco — sotmetre-la i fer-la passar pels forns crematoris.

L'acte de Franco ha estat un desafiament i en obrar com ho ha fet s'ha posat a l'altura dels gangsters que en veure's acorralats esgoten la seva arma.

Pero en els campanars de tot arreu toquen a morts i no hi ha ningù per a plorar la desaparicio del dictador agonitzant.

⁂

Tot fa suposar que si malgrat la reaccio internacional Franco reeixia a aguantar-se al mig, dret, dintre la nau baquetejada pels vents i per l'aigua enfuriats, en canvi, ja s'albira al lluny l'eliminacio del dictador i de la seva xurma.

I ara preguntem : Estem preparats, ben arrenglerats per a guanyar o treure el millor profit de la batalla que ara recrudeix en els salons de totes les Cancilleries ? Existeix un front republicà unit i solid, que parla amb una sola veu ? Voldriem que un doble si estentori percudis a l'oïda dels que sofreixen a l'interior i a l'exterior dels nostres païssos.

Si, ens hem de conjurar tots al voltant d'una sola voluntat i aquesta no és, no pot ésser altra que la que proclama la necessitat d'una restauracio republicana.

Els actuals moments fan inadequades les iniciatives de grup o de partit, — per més ben intencionades que siguin — si no s'adiuen a l'exigència de la causa per la qual sucumbiren tants germans nostres en els camps de batalla.

Com és possible que en el nostre propi camp sorgeixin iniciatives que posterguen la Repùblica o li aconsellen un company de ruta enemic ? Dol a l'ànima la posta en circulacio del mot « antifranquisme » per a fer més acullidor el nostre republicanisme. No existeixen — com algù pretén — uns militars bons i uns militars dolents, en un Exèrcit espanyol anti-liberal que ahir, com avui, i com demà, no s'avindrà mai a la reconciliacio ni a una justicia nacionals.

Anar a la recerca d'uns monàrquics per a enderrocar Franco és un proposit que demostra en els seus patrocinadors una desconeixença absoluta de la idiosincràsia i de les maneres d'aquells elements. Si els monarquics comptéssin amb l'Exèrcit o amb una part d'ell, desdenyarien tot contacte amb els republicans, perquè els monarquics espanyols volen treure Franco, pero seran fidels al seu ahir feixista i no renuciaran a llurs concepcions de casta. I els monàrquics sense generals fan un total de quatre vells xarucs i uns quants senyorets intolerants i reaccionaris.

No creiem per altra part, que ningù pugui deixar-se influenciar per les sirenes que evoquen la netralitat politica de la corona anglesa, belga o noruega. Imagineu en un règim monàrquic espanyol un govern de socialistes ? Per molt sinceres que fossin les intencions de Don Juan, — acceptem aquesta desgavellada hipotesi — qui pot creure en un Exèrcit corromput i uns monàrquics que han demostrat fins a la sacietat el menyspreu que els inspiràven les llibertats civiques consignades en llurs Constitucions ?

⁂

Es oportù, doncs, cridar l'atencio de tothom sobre la dissortada tàctica que denuncia les esquerdes del front republicà. Proposar nosaltres mateixos un front « anti-franquista » és donar la mà a uns nàufregs alhora que els descobrim la nostra feblesa. Parlar de governs nacionals monarquico-republicans, cridant-ho a les finestres del Foreing Office i de la Casa Blanca — on precisament diuen que no representem ni les forces que lluitaren en 1936 — és abandonar posicions a la lleugera, avançar-nos a tota sol.licitud. Discutir la força i la significaciodels nostres governs equival a la pèrdua del prestigi col.lectiu que necessitarem davant qualsevol de les contingències que es poden presentar en la solucio del problema espanyol.

El rellotge marca l'hora crucial i els partits politics i les organitzacions no poden desconèixer-ho sense contreure greus responsabilitats. Segurs com estem d'interpretar la immensa majoria de veus republicanes de l'interior i de l'exterior, volem senyalar que ara no es tracta de guanyar cap contesa electoral i que no li és licit a ningù bizantinejar en el camp de la tàctica politica. Ara es el moment de parlar en republicà si volem ésser fidels amb nosaltres mateixos. No ens hem d'avergonyir del nostre republicanisme ni hem de buscar-li males companyies. Cal no perdre posicions amb sigui qui'n es vulgui el pretext.

« Hi ha hagut — deia Carles Pi i Sunyer a Perpinyà — ja massa farses tràgiques en la qüestio espanyola perquè ens avinguem, ni que fos pel tàcit silenci, a un altre escarni ».

Per a impossibilitar-ho, sentim avui el deure apressant de posar l'accent sobre el republicanisme que agermana el catalanisme i l'esquerrisme del triangle del nostre Partit.

L'ACTUALITAT POLITICA

Els afusellaments franquistes han provocat una onada d'indignacio universal. — Conjuntament amb les grans manifestacions de protesta son molts els Governs que es declaren contra la continuacio de la dictadura espanyola. — Els afusellaments obeeixen a la necessitat d'aturar el moviment de descontentament interior que amenaça al règim. — Una ridicula nota de contestacio a França. — L'actitud temorenca de les democràcies possibilita els mateixos perills que es volen evitar.

LA NOTA FRANCO-ANGLO-AMERICANA

Les dificultats en què es debaten els Aliats, les quals els obliguen continuament a unes decisions de compromis, havien forçosament de fer-se sentir en el que fa referència a la qüestio espanyola. El desori diplomàtic i els conflictes de tota mena ens estan fent un mal immens.

« News Chronicle » diu que la nota tripartita constitueix una punxadeta de ploma d'oca al puny. A Madrid, a El Pardo somriuem davant la no-intervencio, exactament com ho feien a Burgos l'any 1936. Els qui no deuen riure, certament, son els milions de ciutadans de l'interior, els quals, a hores d'ara senten el desencis per unes decisions absolutament platoniques, afegides a la continuacio d'unes relacions diplomàtiques.

Quina formula pacifica preveuen els signants de la nota per a enderrocar un ganster que està armat fins a les dents i que no es vol rendir ? Entre les linies de la nota s'hi llegeix una crida als militars, els ùnics que el poden desbancar « pacificament » si es posen tots d'acord. Pero si aquests ho féssin es podrien ben passar de cap exigència de l'exterior perquè és natural que no se'ls negaria unes relacions com les que actualment gaudeix el feixista blasmat, el general Franco.

Si la nota és fluixa i inoperant, en canvi, els documents reveladors de la complicitat de Franco amb l'Eix son gravissims. Causaran l'efecte desitjat entre els militars que tan es vanten d'espanyolisme ? Al nostre entendre, aquells documents obliguen els Aliats, tant o més que als republicans, a liquidar la figura execrable i nazista que els motiva.

França insisteix amb tota la seva dignitat en portar la qüestio al Consell de Seguretat. Es un gest que l'honora i nosaltres li ho agraïm.

Per altra part, els obrers anglesos han declarat el boicot al tràfec maritim amb Espanya. La justicia de la nostra causa té massa simpaties per a que se la pugui ofegar.

FRANCO DESAFIA EL MON

El dictador espanyol rep els honors d'una tristissima actualitat. Els diaris l'imprequen amb els seus més grossos titulars, i les emissores entrexoquen per a blasmar la seva tragica resistència. El comentarista de la B. B. C. Mr. Gerald Brennen recorda que els dictadors ho poden fer tot menys dimitir, i que Franco no ha après la lliço de la fi d'Hitler i Mussolini.

L'afusellament de tretze republicans ha causat la indignacio internacional que era de suposar. El fet que arribés massa tard la commutacio de dues penes de mort ha descobert la fredor i el cinisme envers els sentiments humans que practica el regim franquista.

En comentar aquesta reaccio l'amenaça de llençar la policia contra els vaguistes, amenaça proferida per Governador Civil de Barcelona escriviem que ja no era possible utilitzar aquests procediments sense produir una forta reaccio internacional. I aixi ha passat. Franco creia que podia assassinar com quan el mon era plè de « Gringoire » i d' « Action Française », i s'ha guanyat la repulsa universal.

ENTORN D'UNA POLEMICA

Les darreres execucions han motivat una polèmica en la premsa francesa. Es tractaria, en certa forma, d'atribuir al Govern Gouin l'error de la seva intervencio prop de Franco a favor dels condemnats espanyols. Les relacions tivants entre els governs de França i d'Espanya no feien — es diu — aconsellable una tal peticio sense fer correr un perill a aquells que es pretenia salvar. Sense recollir d'aqueixa polèmica francesa les apreciacions que s'hi fan sobre politica interior — de la qual cosa ens privem voluntàriament — ens creiem, pero, en el deure, com a republicans, de descarregar els nostres amics francesos de qualsevol dubte que poguéssin tenir en aquesta questio suscitada per « Combat », « L'Epoque », « Le Figaro » i « Le Monde ».

Apart la declaracio oficial segons la qual Anglaterra i Nordamèrica també intervinguéren prop de Franco en favor dels republicans condemnats i, per tant, no hi ha hagut una accio isolada francesa susceptible de produir un resultat contrari al desitjat, cal tenir en compte una altra rao poderosissima i, al nostre entendre, determinant dels afusellaments.

Fa unes setmanes esclataren a Manresa i a Barcelona unes vagues obreres i el 16 de febrer els republicans madrilenys es manifestaren, en commemoracio de la victoria electoral del 1936, actes aquests que denuncien la feblesa i impopularitat del règim falangista. Aquest estat de coses havia forçosament d'ésser recollit pels governants espanyols amb una forta sorpresa i pànic. El règim s'esberla. D'aci el canvi sobtat de politica que té com inici el discurs de Franco davant l'oficialitat de l'Estat Major. S'encalça els monàrquics, se'ls desterra i se'ls allunya dels càrrecs pùblics. La Falange recobra els llocs feia poc desemps abandonats i es fa objecte als republicans d'una implacable repressio.

Cap, doncs, o poca influència han tingut en aquesta virada les consideracions de politica internacional. Cal carregar la repressio i els afusellaments al compte d'un imperiosa necessitat de seguretat interior del règim. La cosa té molt a veure amb el clàssic « escarmiento » grat als reaccionaris espanyols i no ho perdem de vista, a l'esperit de « ciertos elementos », aquests estaments armats entre els quals perdura encara el record dels privilegis de la celebre « Ley de Jurisdicciones ». Aquesta vol que aquells « delictes » que afecten l'honor de les institucions armades caiguin a les seves mans, encara que hagin estat comesos per elements civils.

Per aquestes raons — i no altres — Franco que havia promès als tres paissos peticionaris la no execucio dels condemnats, es desdi a ùltima hora, per pures exigències de politica interior, per a refer la normalitat falangista amenaçada seriosament pels actes de Manresa, Barcelona i Madrid.

A FRANÇA

La reaccio fou viva aci en saber-se que havien estat afusellats tretze republicans. Arreu de França es produiren manifestacions de protesta que reclamaven, al mateix temps, la ruptura de relacions. L'acte més important fou el del « Vel'd Hiver » organitzat per les esquerres i al qual assistiren més de 30 000 persones. El Consulat de Sète fou desallotjat i ara hi voleia la bandera republicana.

La C. G. T. no s'acontentà amb resolucions platoniques, ans decretà una vaga postal i telefonica de 24 hores, la qual ùnicament afectava els serveis amb Espanya. Els obrers dels transports maritims i terrestres suspenguéren immediatament el tràfec fronterer. El Govern, pel seu canto, es reuni immediatamen i acordà el tancament de fronteres la qual resolucio afecta el trànsit de mercaderies europees que van i vénen d'Espanya. Segons Pierre De Noyer (« Le Figaro ») el govern es trobà amb una demanda de ruptura de relacions, pero s'obtingué un acord de compromis, el qual no és altre que el tancament esmentat.

« Le Populaire », portantveu de la S. F. I. O. publica detalls d'una reunio tinguda a la Comissio de Relacions Exteriors, pels quals ens assabentem que el diputat socialista Mr. Grumbach, demanà precisions a Mr. Bidault sobre l'actitud del govern en la questio espanyola. El ministre assegurà que França portaria l'assumpte al Consell de Seguretat i que es podria fer immediatament puix que aquell organisme gairebé actua permanentment.

Ja se sap, per altra part, que el Govern francès transmeté una nota a Anglaterra, a Nordamèrica i a la U. R. S. S., demanant-los llur punt de mira i, sembla, que els avança la necessitat d'una ruptura de relacions.

La premsa ha acceptat favorablement l'actitud del govern francès excepcio feta de « L'Epoque », « Le Monde » i « Le Figaro » que hi oposen arguments d'oportunitat i de tàctica.

(Passa a la segona plana).

Els Tres Presidents

per Josep FONTBERNAT

La Gran Ciutat Universitaria de Paris està a punt d'ésser engolida per la fosca. Son les sis de la tarda d'un dia gris, tipicament parisenc. De mica en mica, les finestres s'il·luminen i la gran ciutat dels estudiants sembla un vaixell fantàstic enmig de la mar.

No trobem ningu que ens barri el pas. Ni un guàrdia, ni un porter per a demanar-li on es troba el Pavello Rockfeller que és allà on s'ha instalalat el President Giral. Als jardins tot és silenci. A dintre, pels corredors, un vertader eixam d'estudiants que passen atrafegats i que parlen totes les llengües. I totes les llengües, aqui dintre, tenen el mateix so. Es com una inmensa gàvia d'ocells que cantéssin tots a la vegada. El gran aldarull es transforma en una magnifica ocellada.

Ningu està enterat de res. Per tant, a dintre la gran Ciutat Universitària de Paris, en mig de tota aquells joventut que ha vingut d'arreu del mon, es celebra una reunio que els medis politics francesos han qualificat de historica. Una reunio que té com a testimonis involuntaris i invisibles, la joventut estudiosa del mon. Quin testimoniatge més eloquent !

Els Presidents de les Espanyes, — m'agrada servir-me d'aquest mot feliç del nostre grand Josep Carner — el President de Catalunya, amb el d'Euzkadi, s'han reunit a Paris amb el Cap del Govern de la Republica Espanyola.

Catalunya i Euzkadi, representades pels seus presidents, Josep Irla i Josep Antoni de Aguirre, es solidaritzen i fan causa comuna, perquè la Republica Espanyola, representada pel cap del govern Sr Giral, sigui restaurada i retrobi el seu prestigi.

Catalunya i Euzkadi, com sempre, es donen la mà i es miren als ulls, fit a fit, i es volen sentir els mateixos batecs del cor. La politica de les dues nacions germanes té l'ésser la mateixa, perquè els ideals que defensen son idèntics. Les nostres banderes han flamejat sempre del mateix foc. Els nostres himnes han estat sempre cantats a l'unisso.

Es per aixo que la reunio de Paris, ha estat important i simbolica. Quina diferència de la conspiracio de Lisboa ! Mentre allà tot és misteri i intrigues i precaucions per assegurar la vida del pretendent i dels seus comparses, aqui, a Paris, tot és senzill i plè de confiança.

Es clar, els conspiradors de Lisboa tènen por del poble, mentre que els nostres Presidents son el poble mateix i no tenen por de res i de ningu.

L'obra dels conspiradors de Lisboa és negativa perquè significa tornar enrera, mentre que les converses dels nostres Presidents son amarades d'entusiasme i de confiança pel demà. Tenim d'agrair al govern de la Republica Francesa per haver ofert al President Giral l'hospitalitat de la Ciutat Universitària de Paris, que és el Palau de la Joventut, on les idees més avençades i més agosarades hi tenen el seu lloc de la manera més normal.

A la sortida de la reunio, els tres Presidents, que son els nostres « Tres Grans » estaven contents d'haver-se trobat. Catalunya i Euzkadi, han obert el cami perquè ben aviat Galicia i València i les altres nacions d'Espanya, prenguin consciència de la seva personalitat i facin possible el somni politic de Pi i Margall, el català il.lustre, les idees del qual son sempre d'actualitat.

El primer pas en el bon cami ja està donat. Al cap d'avall d'aquest cami hi ha l'alliberament de la nostra pàtria i el recobrament de la nostra dignitat nacional. Al cap d'avall d'aquest cami, hi ha la nostra pàtria mateixa, les muntanyes, el cel, la terra de Catalunya, plena de flors i d'arbres i de fruites. Amb tota una jovenalla que vàrem deixar infants i que es daleixen per a llençar al vent, lliurement, el crit de :

« Bon cop de falç,
defensors de la terra... »

perqué cadascu al seu lloc l'hem defensada i la defensarem.

Ja, poden conspirar els monarquics de Lisboa ! El seu fracàs és segur. El plet no és entre Franco i el fals comte de Barcelona, usurpador de la noblesa catalana. El plet és entre Franco i nosaltres. Entre el feixisme i la democràcia. Entre la tirania i la llibertat. Entre l'absurd i la rao. El sentiment de justicia s'ha posat en marxa i res ni ningu l'aturarà.

Hem deixat la Ciutat Universitària illuminada com un vaixell fantàstic al mig de la fosca de Paris. A fora, un gran silenci. A dintre, una canturia feta de totes les llengües del mon que tenen el mateixo so de la joventut i de l'Esperança.

En un lloc modest, hi ha quedat el record historic dels Presidents de les Espanyes, que s'han reunit sense misteri i sense temença de ningu, per a aplanar el cami de la llibertat, perquè sigui el més curt possible i perquè la lliberacio de la nostra pàtria pugui florir amb els primers lil.làs, abans que les ginestes encenguin la terra de Catalunya.

CATALUNYA A BELGICA

La visita de la Vidua del President Companys

[...]s a la recepcio o[...] Català de Brusse-les.

En la nostra darrera edicio donavem compte de la visita a Bèlgica de la vidua de President Lluis Companys. Publiquem avui una fotografia de l'acte celebrat al Casal Català de Bruselles en ocasio d'aquella visita.

La premsa belga, sense excepcio, s'ha ocupat extensament d'aquella visita i, amb aquest motiu, ha estat recordat el Calvari que sofri el nostre plorat President.

A « L'Eclair » (periodic de les esquerres) Alain Cobet publica una fotografia de la visita feta a la Redaccio per a Vidua Companys acompanyada pel Conseller del Govern Sr. Josep Carner. Publica aiximateix, un emocionant reportatge que es titula « La fin d'un Caballero ».

L'organ del Partit Socialista Belga « Le Peupe » també insereix una fotografia de l'acte del Casal Català i un llarg reportatge sobre la vida i el segrestament del nostre President màrir.

També han dedicat notes i comentaris « Le Matin » d'Anvers, « La Nation Belge », (periodic conservador) ; « Le Drapeau Rouge » (portantveu comunista) ; « La Dernière Heure », portantveu liberal ; « Le Soir », organ oficios del Govern ; « Alerte », setmanari politic i literari ; « Front », organ de la Resistència belga, (un article « Espoir » de J. Dusser) i « La Lanterne », independent, (una salutacio de Marcel Lecomte).

Els catalans estem molt reconeguts a les mostres de simpatia que el poble belga, tantes vegades gloriós i màrtir, ha expressat a Catalunya i al seu President amb motiu de l'emocionant visita que acaba d'efectuar la vidua del President Companys.

El nostre Partit a Catalunya

Reproduim amb goig en les nostres columnes la comunicacio que acaba de rebre el Secretari General Sr. Josep Terradellas signada pel President del Consell Directiu d'E. R. de C. radicat a Barcelona.

El document constata i reafirma l'absoluta identificacio entre els organismes de l'interior i de l'exterior. Es proclama sense cap reserva l'adhesio incondicional al President de Catalunya i a l'obra del seu Govern.

Si s'ha al.ludit de vegades als conflictes que han vingut oposant els moviments de l'interior amb les organitzacions exiliades, aquesta discrepància no existia en els rengles de l'Esquerra. I per si hom en dubtava aci tenim una peça documental que l'acredita totalment. La resolucio que diu : **« Manifestar-vos el nostre ferm proposit i el nostre vehement desig de col.laborar amb vosaltres, plenament i com sempre »**, no deixa lloc a cap dubte.

Els nostres germans de l'interior han consignat al llarg de la seva comunicacio una emocio i un entusiasme que corprendran a tots els nostres militants exiliats. La fè i l'ardor que posen en la lluita contra el règim franquista fan un gran honor al nostre Partit, el qual ha estat present en tota mena de circumstancies.

« L'assenyat i magnific », — son qualificatius dels nostres germans de Catalunya — discurs del nostre distingit amic Carles Pi i Sunyer ha merescut no solament la fèrvida adhesio dels nostres **« als principis, tàctiques i finalitats »** del Partit, ans també ha estat rebut amb entusiasme per tots aquells catalans que no han desesperat de fer de la nostra Pàtria un poble unit, constructiu, democràtic i profundament progressista.

Veus-aci, ara, el text integre de la comunicacio que acabem de comentar :

Benvolgut amic :

Es amb vertadera emocio que els membres d'aquest Consell Directiu, i els militants als quals ha estat possible fer-ho, han llegit l'admirable i vibrant discurs del nostre gran amic i il.lustre patrici Carles Pi i Sunyer en el qual discurs és fixada la posicio d'E. R. de C.

S'ha pres immediatament l'acord de facilitar la màxima difusio de l'esmentada declaracio politica fent-ne una edicio de deu mil exemplars en forma de fascicle, i aixo malgrat la gran despesa economica i les dificultats i els perills que aci suposa l'intent d'un tal proposit. Creiem, pero, que val la pena fer aquest sacrifici puix que era el que ja fa molt de temps estava esperant l'opinio catalana en general i els militants d'E. R. de C. en particular.

Aquest Consell Directiu, amb la seguretat d'interpretar fidelment la voluntat dels afiliats d'E. R. de C. de l'interior, també ha aprovat les següents resolucions :

1er. — Adherir-nos completament i amb el major entusiasme als principis, tàctiques i finalitats exposats en l'assenyat i magnific discurs de Carles Pi i Sunyer, el qual ha expressat la sintesi del pensament i de l'accio dels organismes dirigents del Partit a França.

2on. — Expressar la nostre més sincera felicitacio al Comité Executiu, al Directori tot i als germans exiliats pel gran pas que acaben de donar en pro de la unitat d'E. R. de C. i en favor de la causa de Catalunya, orientant, de manera autoritzada i digna, a l'opinio catalana.

3er. — Pregar-vos feu arribar a l'Honorable President de Catalunya Sr. Josep Irla la nostra més decidida i fervorosa adhesio a la seva personalitat i la nostra incondicional col.laboracio a l'obra del seu Govern.

4rt. — Manifestar-vos el nostre proposit i el nostre vehement desig de col.laborar amb vosaltres, plenament i com sempre, des dels llocs de més perill i sacrifici i també amb els altres partits i organitzacions politiques i sindicals i amb el Govern de Catalunya, en la lluita contra la tirania franquista, per la reconquesta de la Pàtria esclavitzada i per les llibertats, el progrés social i benester de les nostres masses obreres i menestrals, de tots els catalans.

Reiterant-vos el testimoni de la nostra més cordial salutacio, quedem vostres i de Catalunya.

Barcelona, 2 de febrer del 1946.

Pel Consell Directiu d'E. R. de C. :
EL PRESIDENT.

Converses filologiques

per POMPEU FABRA

L — I

Hem vist en una conversa anterior que la combinació *el que* és bona en una frase com *S'ha emportat els meus llibres i el que m'havies deixat* (on *el que* vol dir *el llibre que*), pero és dolenta en una frase com *Llegeix aquest llibre, en el que trobaràs molts exemplars d'aquesta construcció defectuosa* (on *el que* vol dir *el qual*). Aquest *el que* dolent és un calc d'un *el que* castellà (*Lee este libro, en el que encontrarás...*) Vet-aci un cas en què l'ús del mot ben català (*que*) constitueix un castellanisme.

En constitueix aixi mateix un l'ús del mot *doncs* en una frase com « *Aquest exemple han d'imitar-lo les classes obreres, doncs aquesta tàctica ha portat grans avantatges* ». Ací el *doncs* és emprat per a introduir una preposició (*aquesta tàctica ha portat grans avantatges*) en la qual s'expressa la *causa* per què s'ha de fer allò que es diu en la preposició anterior. Es un exemple del famós *doncs* causal que un temps infectà el català de la renaixença. En bon català el mot *doncs* no ha estat mai una conjunció causal. Com fou, doncs, que s'introduí en la llengua escrita ? Es que en castellà, al costat d'un *pues* no causal (*No me escuchas ? Pues ya te arrepentirás*), al qual correspon en català el mot *doncs* (*No m'escoltes ? Doncs, ja te'n penediràs*), hi ha un *pues* causal (*Sufre la pena, pues cometiste la falta*), i en tractar d'evitar el castellanisme *pues* de la llengua parlada, no s'ocorregué sinó reemplaçar-lo pel mot *doncs*, i amb *doncs* es traduí tot *pues* castellà, tant el causal com l'altre. I, així, a un *Sufre la pena, pues comestiste la falta* es féu correspondre un *Sofreix la pena doncs has comès la falta*. Malgrat la voga que aconseguí el *doncs* causal (el *Patufet* el servia abundosament a la nostra mainada), no arribà, sortosament, a penetrar en la llengua parlada ; pero ens n'ha costat, de feina, netejar-ne la llengua escrita ! Darrerament, a casa nostra, ja gairebé el podiem donar per bandejat ; però ací, en l'exili, hem constatat que encara se'n troben exemples en les publicacions actuals. Es que el deixaríem rebrotar ?

Análogament, hi ha casos en què l'ús del mot català *baix* constitueix un castellanisme. Es diu, en català, *En Pere no és alt, és més aviat baix*, *No parlis tan alt, parla més baix*, *Els uns eren a dalt, els altres, a baix*, frases en què *baix* correspon a *bajo*. Ara bé, el fet que, en la majoria dels casos, al mot castellà *bajo* correspongui el mot català *baix* ha estat causa que una expressió com *bajo la direccion de* hagi estat traduïda per *baix la direccio de*, quan en bon català s'ha de dir *sota la direccio de*, com s'ha de dir, amb *sota* i no *baix* : *Servir sota les ordres de*, *Llibre publicat sota la cura de l'Institut*, *Sota pretext que era massa tard*, *Sota la influència del seu preceptor*, *Sota aquest aspecte*.

LLEGIU
PROPAGUEU
la humanitat

LA NOSTRA SUBSCRIPCIO

Cal que arribem aviat als 250.000 francs

Els nostres Comités, Delegacions i militants s'han mobilitzat i ens han fet arribar l'import de les llistes de donatius que obriren per a la nostra subscripcio de 250.000 francs. Pero hi ha Comités, Delegacions i militants que encara no han respost a les nostres crides. En canvi, hi ha noms que surten dues i àdhuc très vegades. N'hi ha que ens trameten un donatiu periodic, perquè comprenen les necessitats economiques dels nostre Partit i del nostre portantveu Mercés, excel.lents esquerrans.

Cal que arreu s'obrin llistes, cal que els nostres amics isolats ens ajudin per a que poguem realitzar la tasca que l'actualitat ens exigeix.

Confiem, que una vegada més, serem escoltats i aixi podrem publicar unes llistes de donatius ben nodrides, on nigù hi manqui.

Recordem als nostres organismes, als militants i als amics simpatitzants que vulguin ajudar-nos, que tots els donatius deuen ésser tramesos al Tresorer del Partit, Sr. Santiago Vila, 250, route d'Elne, Perpignan (Pyr.-Or.), Compte de Xecs Postals, núm. 57.675, Montpeller.

Llegiu a la segona plana la Llista de donatius.

memoriaesquerra.cat — La Humanitat [Montpeller-París, 1944-1953], 15/3/1946, pàgina 1